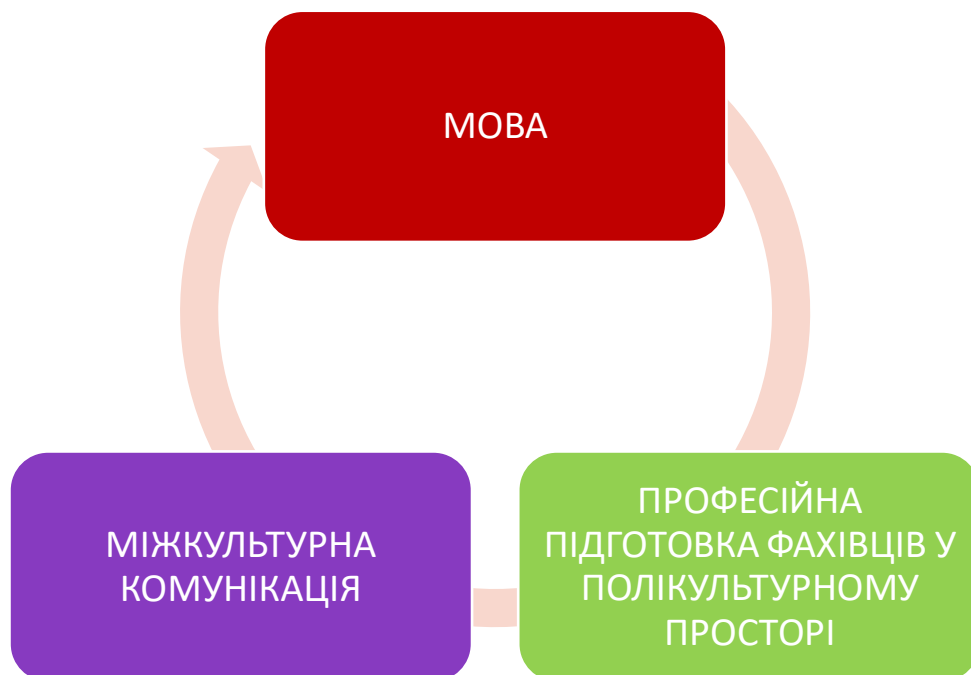

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ**

ХАРБІН – 2023

ОДЕСА – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Кафедра перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики

Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»

Інститут педагогічної освіти і

освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Україна)

Харбінський інженерний університет (КНР)

Намсеульський університет (Республіка Корея)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Харбін – 2023

Одеса – 2023

ВСТУП

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ЧАСТИНИ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В УКРАЇНІ

Згідно із чинним законодавством України про вищу освіту, програми підготовки докторів філософії розраховані на 4 роки навчання (240 кредитів ЕКТС). PhD-програми повинні забезпечити дві складові підготовки аспірантів: освітню та науково-дослідницьку. На першу, у відповідності до закону, відводиться 30-60 кредитів ЕКТС, які, як правило, приходяться на перші два роки навчання. Науково-дослідницька складова триває протягом усього терміну навчання, сконцентрована переважно на 3-4 роках аспірантури і має завершитися підготовкою власного «наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення»[1].

Якість підготовки докторів філософії загалом буде складатися з якості кожної з частин PhD-програми. Забезпечення внутрішньої системи якості покладається на сам університет. Зовнішня система забезпечення якості передбачає таку процедуру, як акредитація, проходження якої є свідченням визнання якості самої програми і здатності університету забезпечити якісну підготовку докторів філософії за нею.

Досвід функціонування аспірантури та докторантури в університеті Ушинського, аналіз документів та літератури за цією тематикою дозволяють стверджувати, що внутрішня система забезпечення якості підготовки докторів філософії є багатогранним явищем, складається з великої кількості показників і досягається спільними зусиллями адміністрації університету, гарантів PhD-програм, викладачів та аспірантів.

Звичайно, що кожний університет та кожна програма матиме свої особливості, проблеми та перспективи удосконалення, проте можна визначити декілька спільних аспектів, які повинні перебувати в зоні постійного контролю внутрішніх систем забезпечення якості освіти та стосуються дослідницької частини PhD-програм. Зокрема, визначають щонайменше дві складові: якість наукового керівництва дисертаційними дослідженнями аспірантів та якість університетської дослідницької інфраструктури.

Як відомо, за успіхом кожного захищеного доктора філософії стоїть науковий керівник. Від професійності, мудрості та наполегливості наукового керівника залежить якість наукових досліджень аспірантів. До ризиків якості наукового керівництва можна віднести:

- 1 Низьку кваліфікацію наукового керівника.
2. Неспівпадіння наукових інтересів аспіранта та керівника.
3. Недостатню кількість наукових керівників в університеті.

Низька кваліфікація наукового керівника традиційно ліквідується шляхом підвищення їх професійного рівня, проте виникає питання про те, яких компетентностей бракує науковим керівникам? Які взагалі вимоги до якісного наукового керівника? Хто ці критерії запроваджує? Заклад освіти чи аспірант? Сьогодні це питання відкрите і потребує спеціальних досліджень. Отже, кожен університет, виходячи з власного бачення набору компетенцій наукового керівника

та сучасних викликів, розробляє свій контент програм підвищення кваліфікації наукових керівників. Зокрема, Університет Ушинського має такий досвід: у 2022 році були проведені дві такі програми – «Школа молодого наукового керівника» для тих, хто тільки починає здійснювати керівництво аспірантами, і «Школу наукового керівника» для тих, хто вже має досвід підготовки аспірантів і бажає професійно зростати у відповідності з викликами часу. Програми були зорієнтовані на вимоги дотримання академічної доброчесності та методи управління науковими проєктами.

У 2023 році Університет Ушинського виступає одним із співorganizаторів програми підвищення кваліфікації наукових керівників під егідою ВГО «Інноваційний університет» в межах реалізації україно-польського проєкту «Інноваційний університет і лідерство». Проєкт є освітньо-науковим, який передбачає формування портрету сучасного інноваційного наукового керівника, опису його компетентностей та пілотного опитування наукових керівників із 5 ЗВО та 2 наукових установ України для з'ясування їх ступеня відповідності визначеним критеріям. На підставі діагностованих зон часткової відповідності буде розроблена програма підвищення кваліфікації «Інноваційний науковий керівник» для наукових керівників з установ-учасників проєкту. Реалізація такого проєкту

Другий ризик - неспівпадіння наукових інтересів аспіранта та керівника - можна знизити двома шляхами. По-перше, це питання формування наукових шкіл, у межах тематики яких працюють наукові керівники і добирають на навчання молоде покоління для продовження наукових традицій та спільної тематики школи. Це ідеальний варіант, однак не всі університети можуть це забезпечити. Крім того, завжди знайдуться нові актуальні теми, які ще ніхто не досліджував, тому ризик неспівпадіння наукових інтересів керівника та аспіранта в таких випадках зростатиме і стане додатковою вимогою для керівника та потенційних рецензентів. В подальшому при підготовці до захисту, відповідність наукових інтересів необхідно буде підтвердити публікаціями та їх ключовими словами. Отже, прийдеться подбати про підготовку своїх публікацій на цю тему.

Для зниження подібних ризиків в Університеті Ушинського, по-перше, проводиться робота щодо зміцнення університетських наукових шкіл та формування нових. По-друге, спонукаємо наукових керівників до спільних публікацій з аспірантом за обраною темою дослідження, а також своїх власних у перші два роки навчання такого аспіранта.

Третій ідентифікований ризик пов'язаний із загрозою відсутності необхідної кількості наукових керівників в університеті для задоволення всіх вступників. Викликана вона тим, що законодавство обмежує допустиму кількість аспірантів для одного наукового керівника. Доктор наук може мати не більше 5 аспірантів, кандидат наук – 3. З огляду на якість, логіка в цьому прослідковується. Але може виникнути ситуація, коли всі потенційні наукові керівники зайняті і аспіранту прийдеться чекати на вступ.

Які є варіанти вирішення такої проблеми? По-перше, можна на законодавчому рівні зняти такі обмеження для керівників. Це потребує внесення змін в законодавство. Їх вже пропонували, проте рішення так і не ухвалено. По-друге, університет може додатково наймати людей для такої роботи з інших університетів. Але в такому випадку зростає ризик того, що виникне проблема з неспівпадінням

наукових інтересів, невідповідності роботи тематиці наукової школи, НДР кафедри тощо.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що якість PhD програм залежить від якості освітньої та дослідницької її частин. На якість останньої впливає багато чинників, серед яких провідне місце займає професійність та досконалість наукового керівника. Робота з ризиками, які можуть виникнути під час реалізації докторських програм через наукове керівництво, покладається на внутрішні системи забезпечення якості в університеті. Одним із способів підвищення якості наукового керівництва вважається програма підвищення кваліфікації – навчання науковців якісному науковому керівництву.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 01 липня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Ганна В'ячеславівна Музиченко,
доктор політичних наук, професор,
проректор з наукової роботи Державного
закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»